І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXV. Ч. 84. ЦЕНТІВ 10 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 3-го ТРАВНЯ (MAY) 1958 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 84. VOL. LXV.

ПАЛАТА ПРИЙНЯЛА ПЛЯН АЙЗЕНГАВЕРА ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ ДОПОМОГ БЕЗРОБІТНИМ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер здобув в четвер дня 1-го травня ц. р. велику перемогу в Конгресі, Палата Репрезентантів якого прийняла великою більшістю голосів — 370 до 17 — запропонований Президентом законопроєкт про продовження часу виплачування додаткових допомог для безробітних. Допомогли Президентові здобути цю перемогу південні демократи, які разом із республіканськими конгресменами висловилися проти багато ширшого і набагато коштовнішого пляну поширення допомоги безробітним, що його запропонував провід демократів у Конгресі. У висліді голосування над демократичним законопроєктом його відкинено 223 голосами проти 165, що уможливило з черги майже одноголосне прийняття урядового законопроєкту. Згідно із пляном уряду, який має бути ще апробований Сенатом, продовжено час виплачування допомог безробітним на протяг додаткових 13 тижнів — в нюйоркському і в більшості інших стейтів — і збільшено суму допомоги до 45 долярів на тиждень. Допомогу цю одержуватимуть теж і робітники, які на протязі останніх місяців уже вичерпали належні їм на підставі існуючої федеральної системи забезпечення на випадок безробіття суми. Скористає з постанов нового закону понад три мільйони робітників і коштуватиме його здійснення 800 мільйонів долярів, що їх мусітимуть асигнувати стейти і федеральний уряд з допомогою збільшення федерального податку на випадок безробіття, сплачуваного підприємцями. Прийнятий Палатою Репрезентантів законопроєкт передано під розгляд сенатської фінансової комісії. Після переведення відповідних переслухань цією комісією законопроєкт за який тиждень або два перейде на голосування Сенату. Демократичний законопроєкт мав коштувати два рази стільки грошей, що урядовий. Він передбачував асигнування 1.500.000.000 долярів на збільшення допомог для безробітних. Проти його прийняття голосувало 163 республіканців і 60 демократів і за ним висловилися тільки 148 демократичних конгресменів разом із 17 республіканцями.

Генерал Пейт гостро виступає проти запропонованої Президентом реорганізації оборони

Вашингтон. — Командант корпусу морської піхоти генерал Рандолф МекНейт зізнавав на Комісії Збройних Сил в Палаті Репрезентантів і гостро критикував той плян реорганізації оборони, який предложив президент Айзенгавер і який завзято обороняє секретар оборони Ніл Г. МекЕлрой. Генерал Пейт сказав, що він гаряче вітає ту частину Президентського пляну, в якій говориться про централізацію наукового й інженерського досвіду. Але пізніше він рішуче противився тому, щоб була поширена влада і Президента і секретаря оборони, які могли б визначати ту ролю, що їх мали б виконувати окремі роди зброї. Генерал Пейт сказав, що якби так президентом країни стала менше компетентна від през. Айзенгавера особа, то вона могла б використати новий закон на те, щоб зліквідувати корпус морської піхоти. Демократичні члени комісії також є проти урядової пропозиції в справі реорганізації Пентагону, але Президент і секретар оборони МекЕлрой завзято обороняють свій плян, твердячи, що він конечний для добра країни, бо теперішня організація Пентагону є перестаріла, бо її ухвалювано тоді, коли ще не було водневих бомб і керованих ракет.

Крайове Товариство Підприємців остерігає проти інфляції

Вашингтон. — Один із директорів Крайового Товариства Підприємців Джордж Дж. Габедарн зізнавав на Спільній Конгресовій Економічній Комісії і заявив, що країна „не може вийти з теперішньої економічної рецесії при допомозі самих тільки урядових видатків", бо тоді напевно збільшилася б інфляційна тенденція валюти. Габедарн пригадував представникам Конгресу, що „в 1930 році під час великої депресії, федеральний бюджет становив трохи більше як 3 більйони долярів, а в 1939 році той бюджет був на три рази більший (9 більйонів долярів), але й тоді все ще було 9 мільйонів безробітних". Число безробітних дуже поважно зменшилося аж в 1942 році, коли федеральний бюджет становив більше як 10 разів в порівнянні з передепресійним бюджетом (34 більйони долярів), і коли вже була друга світова війна. На думку Габедарна федеральний бюджет не є на те, щоб регулювати економіку країни, тільки на те, щоб знайти засоби для діяння всіх урядових агенцій.

В Буенос Айресі відбулася інавгурація президента Фрондізі

Буенос Айрес, Аргентина. — 1-го травня вільновибраний аргентинський президент Артуро Фрондізі, якого ще 3 роки тому переслідували як опозиційного політика, склав присягу на демократичну конституцію і тим способом започаткував нову добу в історії тієї країни з 21-мільйоновим населенням, яка від 1930 року не мала внутрішнього спокою і яка пережила 10-річчя Перонівської диктатури, що закінчилася в вересні 1955 року. В церемонії інавгурації взяв участь і американський віце президент Ричард М. Ніксон, який прибув до Буенос Айресу ще 30-го квітня, але який спізнився на інавгурацію, бо не міг на час прибути до конгресового будинку внаслідок великої юрби народу при вході до нього. Віцепрезидент Ніксон спізнився на 12 минут і не бачив акту інавгурації, але був присутній під час інавгураційної промови президента Фрондізі. Аргентина має демократичного президента, але перед його урядом стоять великі перешкоди, які треба буде перемогти, бо Перон залишив зруйновану економіку, яку не так легко і не швидко можна направити. Сам Фрондізі у своїй промові до обох палат Конгресу сказав, що економічне становище країни є „драматичне". Із Фрондізі склав присягу і віце-президент Алехандро Гомез.

Д-р Артуро Фрондізі, новий президент Аргентини

Стівенсон пропонує піврічні конференції міністрів, замість конференції на вершинах

Шикаго. — Демократичний кандидат на президента промовляв на прийнятті в пошану 70-ох видавців часописів із 23-ох некомуністичних країн, і заявив, що замість конференції на вершинах краще було б два рази на рік влаштувати конференції на нижчому рівні — міністрів закордонних справ. Стівенсон казав, що успіх конференції на вершинах міг би бути тільки тоді запевнений, коли б „россіяни дійсно хотіли якогось замирення". Стівенсон сказав, що на конференціях на нижчому рівені вирішено такі великі справи, як берлінську бльокаду і австрійський мир. В справі господарської кризи колишній демократичний кандидат на президента виявився оптимістом, кажучи, що „господарська рецесія вже зменшується" і що вона скінчиться в короткому часі: якби було зменшення податків в попередніх місяцях, то вже була б поліпшена економія ЗДА. Та пізніше Стівенсон сказав, що зменшення податків — це кінцевий засіб для підтримки економіки.

Мала атомова війна мусить спричинити загальну війну

Вашингтон. — Демісіонований індійський амбасадор Дж. Л. Мегта на своєму прощальному прийнятті в столиці заявив, що не може бути так званої малої атомової війни, бо тоді напевно почалась би загальна атомова війна. Він твердив, що припинення чи продовжування пробних атомових експльозій — не є тільки політичною і технічною проблемою, але головним чином моральною проблемою. — „Найбільшою небезпекою в міжнародній ситуації є те, що між великодержавами відбуваються перегони в озброюванні, які, якщо не будуть припинені, то зможуть привести до війни і нечуваного знищення. Мегта був індійським амбасадором від вересня 1952 року і він промовляв на прийнятті, на якому було „космополітичне" товариство — республіканці, демократи, соціялісти, фінансисти і провідні робітництва, які вшанували дипломатичну працю індійського амбасадора.

Кворлс вважає, що космічні простори мають бути „нічиї"

Вашингтон. — Заступник секретаря оборони Доналд А. Кворлс, зізнаючи на підкомісії космічних просторів в Палаті Репрезентантів, сказав, що департамент оборони не може мати жадних застережень до того, як совєтські долідні сателіти фотографують територію ЗДА, подібно як ніхто не може противитися тому, коли б хтось через далековид дивився з Місяця на нас. Військові провідники раніше зізнавали, що, можливо, треба б зістрелювати розвідні совєтські або чиїсь інші сателіти. Кворлс заявив, що існує „проєкт антисателіта", який з успіхом може нищити штучних сателітів. Летунство має готовий проєкт розвідного сателіта „Пайд Пайдера", який може робити фотографії землі під час 90-мінутового кружляння в орбіті.

Москва зредукувала військову параду на 1 травня

Під час 1-травневої паради, що відбувалася на Красній Площі в Москві, єгипетський президент Нассер стояв на трибуні між Ворошиловим і Хрущовим.

Москва. — У четвер на 1-го травня відбулась на Червоному майдані в Москві традиційна щорічна військова парада, але в цьому році значно зменшено її. Не показувано напр. зовсім ракет та зменшено скількість важкої зброї. Погана погода вплинула теж на скасування зовсім летунських показів. Єдиним промовцем був військовий міністер маршал Родіон Маліновський, який атакував західні держави за „вимовлювання конференції на вершинах". Тому, мовляв, Совєти, мусять зберігати великі збройні сили, які стоять „на сторожі миру". Після розмірно скромної військової дефіляди маршували робітничі і спортові організації, змобілізовані для цієї цілі з Москви та околиці. Похід тривав 4 години. На Червону площу допускали тільки упривілейованих за окремими „пропусками". На трибуні поруч Хрущова стояв президент З'єдиненої Арабської Республіки Гамаль Абдель Нассер.

Хрущов нараджується з Нассером

Москва. — Перша ділова зустріч між Хрущовим та єгипетським президентом Нассером, який на чолі 14-членної делегації перебуває на 18-денних відвідинах в Совєтському Союзі, тривала три години. Поруч із Хрущовим у цій нараді взяли участь Анастас Мікоян, Фрол Козлов і Олексій Кіріченко, а разом із Нассером був його міністер закордонних справ д-р Махмуд Фавзі й інші єгипетські прибічники. Офіційно не оприлюднено нічого про ці наради. За твердженням закордонних обсерваторів, Хрущову і його співробітникам залежало перед усім на тому, щоб переконати Нассера, що Совєти „безкорисно" помагають арабським країнам і щоб тісніше пов'язати З'єдинену Арабську Республіку з СССР. Нассер, мовляв, свідомий того, що СССР віддав Єгиптові велику послугу восені 1956 р., коли погрожував збомбардуванням Парижу й Лондону під час наїзду Англії і Франції на Єгипет. Однак тепер Нассер ніби хотів би виторгувати пільги у сплачуванні довгів Єгипту і Сирії за совєтську зброю і не хотів би ангажуватися надто глибоко в приязнь з Москвою, коли на овиді покращали можливості на отримання господарської допомоги від Америки та від Світового Банку.

На Мальті проголошено вийнятковий стан

Валетта. — Англійський губернатор на середземноморському острові Мальта, сер Роберт Лейкок проголосив там вийнятковий стан та загрозив найбільшими карами за продовжування безпорядків і атак на англійських вояків. Від часу димісіонування прем'єра автономного уряду на Мальті, лідера місцевої робітничої партії Дом Мінтоффа, на Мальті безперервно вибухали дикі страйки і демонстрації, а в минулий понеділок відбувся там протестаційний генеральний страйк. Демонстранти спалили поліційну станицю й поранили кільканадцятьох поліціянтів.

Монархісти мають успіхи в передвиборчій кампанії в Італії

Рим. — В передвиборчій кампанії в Італії, яка стосується виборів до двох палат італійського парляменту в днях 25 і 26 травня ц. р., деякі успіхи записують монархістичні кандидати — стверджують закордонні обсерватори. Це торкається особливо південної Італії, Кампанії, з її столицею Неаполем. Колишній посадник Неаполю, мільйонерський власник торговельних кораблів, Ахілле Ляуро, веде завзяту передвиборчу кампанію з різними театральними штучками. Часописи передбачають його цілком певний вибір однаково до парляменту, як до сенату, причому він заповів, що після виборів він вирішить, котрий мандат залишити собі та котрого зректись у користь заступника-однопартійця монархіста.

ЙДУТЬ ПЕРЕГОВОРИ ЗА СКАСУВАННЯ МИТА НА ПАКУНКИ ДО ПОЛЬЩІ

Ню Йорк. — У середу 30 квітня ц. р. в Ню Йорку відбулось засідання Дирекції Ради Американських Волонтарних Агенцій, в екзекутиві якої є й президент ЗУАДКомітету д-р Володимир Галан. На тому засіданні обговорювано широко всі технічні справи, зв'язані з допомогою за кордоном. Всі представники агенцій, які щойно вернулись з Варшави, ствердили одноздно, що допомога людям у Польщі конче потрібна, що панує там велика нужда, брак найпримітивніших речей. Проте деякі американські агенції, які мають вже своїх представників у Варшаві, все ще не мають договорів з польським урядом на право ведення безпосередньої допомоги. Тому покищо все ще найкраще вести допомогу своїм кревним і приятелям в Польщі пакунками КАРЕ, що їх можна вислати найкраще за посередництвом ЗУАДК, який є членом цієї американської допомогової організації. Існують три роди пакунків КАРЕ — одягові і харчові, а вартість тих пакунків на терені Польщі куди перевищує долярову оплату в Америці. Існує повна гарантія, що пакунки КАРЕ будуть доручені адресатам, бо отримуючий в Польщі мусить особисто підписати посвідку, яку потім дістає жертводавець. На випадок не „доручення пакунку внаслідку зміни адреси чи інших причин — звертається гроші, чи проситься подати іншу адресу. Тепер ведеться з польським урядом переговори щодо скасування мита на пачки з старим одягом. Покищо переговори не закінчені — ЗУАДК не видає заклику до збірки старих одягів на поміч потребуючим українцям в Польщі, зокрема, масі тамошніх наших лемків.

ДОЛЛЕС ПРО КОНТРОЛЮ АРКТИКИ ТА СПРАВИ СУЕЗУ, АЛЬЖИРУ Й ІНДОНЕЗІЇ

Вашингтон. — Американська пропозиція про міжнародню контролю арктичного обширу була зголошена дуже поважно, без ніяких пропагандивних інтенцій, з повідомленням про це раніше совєтського амбасадора Меншікова у Вашингтоні і совєтського представника в ОН Соболєва. Коли б встановлено таку контролю, яка перевірила б, що по совєтському боці арктики нема ніяких протиамериканських ракетних баз чи інших приготувань до атаки на Америку, тоді відпала б причина для тих летів американських бомбардувальників, які тепер турбують Совєти, а які є наслідком остраху Америки перед можливістю несподіваної атаки збоку СССР. Тому контроля арктичного обширу могла б прийти негайно, незалежно від плянованої конференції „на вершинах". Зрештою, ЗДА погоджуються з пропозицією Швеції, щоб американський внесок поставити з конференцією „на вершинах", якщо вона відбудеться, але краще було б, щоби контроля арктичного обширу прийшла ще скорше, негайно. — Такий найкоротший зміст заяви державного секретаря Дж. Ф. Доллеса, яку він склав на вступі своєї останньої пресової конференції у четвер 1-го травня ц. р. Ця справа становила найбільшу частину конференції. Доллес, відповідаючи на запити журналістів, признав, що коли б настала міжнародна інспекція в арктичному обширі, то відпала б основна причина, чому Америка переводить в підарктичному обширі постійні лети своїх бомбардувальників, готових в кожній хвилині до відплати за несподіваний наскок на Америку збоку Совєтів.

З інших справ, які були обговорювані на тій конференції, Доллес ствердив, що ЗДА тому звільнили з-під секвестру фонди Єгипту в американських банках, бо з хвилиною підписання порозуміння між Компанією Суезького Каналу, як колишнім власником Суезького каналу і Єгиптом, що знаціоналізував канал, відпала причина, за для якої заморожено було ті фонди. Доллес висловив надію, що Єгипт буде поводитися так, що на Середньому Сході не будуть наражені на небезпеку мир і безпека і що тому існує надія на мирні та приязні американсько-єгипетські взаємини. Що стосується совєтських порад під адресою арабських країн, на терені яких існують нафтові джерела, щоб вони, араби, самі перебрали в свої руки ті нафтові поля, то Доллес звернув увагу, що справа не є в експлуатації і у фондах на експлуатацію нафтових джерел, а в тому, як добуту нафту розподілити, як її продати і доставити. Совєти, мовляв, не в силі запевнити збут середньосхідньої нафти, бо вони самі є країною, що експортує нафту. — Доллес відмовився входити ближче в розгляд питання, як Америка поставиться до покликання до життя альжирськими націоналістами уряду Альжиру за кордоном. Він звернув увагу, що в Танжері відбувалася тільки нарада політичних партій, а не відповідальних урядів і тому ухвали тієї наради не є для ЗДА міродайні. Що стосується закиду індонезійського прем'єра, наче б американські летуни помагали індонезійським повстанцям, то Доллес ствердив, що уряд ЗДА не має ніяких таких авторитетних інформацій про боротьбу американців по стороні індонезійських повстанців. Він не виключає цього, але він так само не виключає, що напр. якісь американці могли б помагати Совєтам постачати зброю до Ємену. Мовляв: американці є розсіяні по всьому світі і американський уряд не має змоги контролювати їх дії.

Тунісія і Марокко пропонують створення уряду Альжиру за кордоном

Танжер. — Конференція трьох націоналістичних арабських партій — керівної партії в Тунісії Нео-Дестур, Істікляль-партії в Марокко і Альжирського Фронту Національного Визволення — закінчилась в Танжері принциповим рішенням покликати до життя закордонний уряд Альжиру, однак узалежнити реалізацію цього пляну від попередніх нарад новоствореної координаційної Комісії. Ця постанова має бути ще затверджена урядами Марокко і Тунісії, однак з уваги на присутність в Танжері найавторитетніших представників урядів тих країн, постанову тієї конференції треба вважати фактично рішенням обох тих держав. Якщо дійсно прийшло б до створення закордонного уряду Альжиру і коли б Марокко і Тунісія визнали його, то це мало б велике значення для дальшого розвитку північно-африканських подій. Воно автоматично не тільки погіршило б мароканьсько-французькі і тунісько-французькі взаємини, але довело б до зірвання дипломатичних взаємин тих двох північно-африканських держав, недавніх колоній Франції, з Францією, з препоганими наслідками для їх економіки. Покищо Тунісія і Марокко заманіфестували вже в Танжері свою безпосередню близьку співпрацю з протифранцузькими альжирськими повстанцями.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгауер** з дружиною в неділю 4-го травня братиме участь в церемоніях вшанування пам'яті провідника Конфедератів Роберта Е. Лі, які відбудуться в Стремфорді, Вірджінія, де Е. Лі народився. Президент виїде з Вашингтону автом, а ввечорі в неділю вернеться до столиці. В суботу 3-го травня Президент поїде до Ґеттесбурґу, а на ніч вернеться до Вашингтону.

● **Голова стейтового відділу** Конґресу Індустрійних Організацій Луїс Голлендер передбачає, що в 2000-му році платні вакації триватимуть три місяці, і робітники зможуть їх провести... на Місяці. Тиждень праці, каже він, триватиме тоді тільки 24 години, може й менше...

● **В селищі Ґері Лейк,** Манітоба, Канада, згорів магазин із харчами, внаслідок чого голодовою смертю вмерло 8 ескімосів. Це селище лежить за 30 миль на південь від Підбігунового Кола.

● **В Ню Йорку в Бронксі** три циганки зуміли в такий спосіб „обциганити" 55-річну вдову Ровз Бенджемін, що вона віддала їм 9.200 долярів. Поліції вдалося відібрати ту поважну суму, а вдова переконалася, що ліпше таки не вірити циганським ворожбам.

● **85-річна Джеймс Баф** із Блумінґтону, Індіяна, мусіла публічною заявою розвіяти сумніви людей в тому, що вона не є щасливою, вийшовши заміж за 29-річного робітника, що „віддав їй перевагу супроти всіх молодих і гарних дівчат". Новоженці виїхали в пошлюбну подорож до Джансон Сіті, Ілліной, де живе сестрінка пані Джеймс.

● **П'ять совєтських ветеранів,** які в квітні 1945-го року зустрілися з американськими вояками на ріці Ельбі в Німеччині, відлетіли до СССР. Для них було у Вашинґтоні прийняття. Командант американських ветеранів закордонних воєн заявив, що цю імпрезу влаштував на свою руку приватний гурток ветеранів ЗДА.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **З'їзд Тернополян** відбудеться в суботу дня 31 травня ц. р. у Филаделфії. Влаштовує його комітет „Тернопільщина". В намірення з'їзду буде відправлена цього ж дня Служба Божа в українській католицькій катедральній церкві. Наради почнуться о год. 11-ій в залі Савой Пляза при 837 Норт Брод Стріт. У р'ямцях з'їзду відбудеться спільний обід й увечорі сусідська гутірка (забава).

● **Футбольні змагання** між торонтською футбольною дружиною „Україна" і мадярською футбольною командою „Гунґарія", що відбулися дня 13 квітня ц. р. для започаткування футбольного сезону на площі Гемилтон у Торонто закінчилися нерозіграно (0 : 0).

● **Під час Пластового Тижня,** що його влаштовує Пластова Станиця в Монтреалі в днях 26 квітня до 4 травня ц. р. відбувається виставка, на якій показано діяльність Станиці на протязі десяти років її існування.

● **Замкнення касових книг УККА — УНФ** (Український Народний Фонд) за діловий рік 1957 відбудеться — як повідомляє Канцелярія УККА — дня 15 травня ц. р. До того часу треба надсилати вплати і збірки за 1957 рік. Гроші надіслані після 15 травня будуть вписувані вже на 1958 рік.

● **Загальні Збори Українського Архіву-Музею в Шикаґо,** що відбулися з участю представників Українського Національного Музею в Онтаріо, Каліф., проф. Романа Смаль-Стоцького, голови ради тростів і Наукової Ради, та п. Каленика Лисюка, фундатора і директора онтарійського УНМузею вирішили — як подає секретар Зборів д-р Дмоховський — одноголосно об'єднати обидва музеї в один під назвою Український Національний Музей із осідком у Шикаґо.

● **Великий Концерт Мішаного Хору „Кобзар"** з Філармонійною Оркестрою під орудою д-раАнтона Рудницького з Филаделфії відбудеться в НюЙорку 23 листопада ц. р. В підготовці цілком нова програма з українського й міжнародного співочого й музичного репертуару.

У СВІТІ

● **Стан здоров'я кардинала** Стріча з Шикаґо, якому кілька днів тому в Римі ампутовано вище лікття праву руку, поправляєся настільки, що він може потрохи проходжуватись у кімнаті. Лікарі не мають слів похвали для сили духа старенького кардинала, якому в серпні сповниться 71 рік. Кардинал Стріч сам наполягав, щоб негайно вчитися писати лівою рукою. Папа Пій XII прийняв на спеціяльній авдієнції лікарів, які переводили операцію.

● **Японський адвокат Шоґей Саймоні,** один із тих, що боронили минулого року американського вояка Вільяма Джірарда за вбивство японки, — признався, що він і один буддійський жрець викрали вночі з 24 на 25 грудня 1948 року попіл вісьмох японських державних мужів, повішених і потім спалених у крематорії як воєнні злочинці. Саймоні вважає цих повішених японців — героями й мучениками, і заявляє, що їхній попіл має спочивати в мавзолеї, що його збудують в парку в Наґоя, у центральній Японії.

● **Лібійський король Ідріс** пішов слідами іранського шаха Рези Палеві і також розвівся з своєю дружиною Алею, не діставши від неї наступника престолу. Ідріс має 68 років. Він одружився три роки тому, коли Аля мала 38 років.

● **У Відні** застрайкували шпитальні лікарі, домагаючись вищої платні. До цього страйку приєдналося 1,200 лікарів у Тиролі, які дістають усього по 62 дол. місячної винагороди і домагаються по 7 дол. підвишки.

● **30-річна італійка** Катерина Пірас наробила в Римі великого крику, коли безпосередньо перед її вінчанням влада заборонила перевести шлюбний церемоніял, закинувши їй, що вона — заміжня і має двоє дітей. Наречений не знав, кому вірити, але виявилось, що заборона прийшла внаслідок доносу „приязних сусідів" які переплутали наречену з іншою жінкою того самого імени й прізвища.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник — Ukrainian Daily

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗА ЗДОРОВЕ РОБІТНИЧЕ ПРАВО

У минулий понеділок 28 квітня ц. р. Сенат з подивугідною одностайністю 88 проти 0 прийняв новий робітничий закон. Його характер обмежений виключно до встановлення державної контролі над фондами робітничих спілок, призначених на суспільну опіку: на виплату членам спілок допомоги при безробітті, хворобових, вдовиних рент і т. п. У ході дискусії над цим законопроєктом запропоновано 39 поправок, які мали б поширити той характер закону на різні інші болячки нинішнього робітничого руху в ЗДА. Остаточно перемогла думка передати справу ширшого законодавства під спокійний і нормальний розгляд на комісії, прийнятим в американській законодавчій процедурі шляхом — публічного переслухування. Боронячись проти закиду, що Конгрес хоче „втопити" існуючі проєкти зміни робітничого закону Тефта-Гертлі з 1947 року, голова сенатської підкомісії в справах праці сен. Джан Ф. Кеннеді заявив про відновлення переслухання в цій справі на 5 травня ц. р.

Це — надзвичайно складна і одна з найболючіших та найактуальніших справ, що їх має Америка. Звернімо тільки увагу на те, що з 172 мільйонів населення ЗДА під кінець минулого року на праці було 68 мільйонів осіб, з того числа зорганізованих членів робітничих спілок 18 мільйонів. Хоч — як видно з оцих заокруглених цифр — до зорганізованого світу праці належить все ще тільки частина працюючих, проте 1. згаданий закон Тефта-Гертлі стосується всіх працюючих, зорганізованих і незорганізованих і 2. 18 мільйонів членів спілок — це таки величезна армія, тим сильніша, що вона охоплює робітників із ключових галузей важкого й транспортового промислу.

Дві події гостро зактуалізували цю проблему: минулорічне сенатське слідство над зловживаннями в американських юніях і теперішня господарська рецесія. Фактиперекупства у кількох великих американських спілках з крайовим засягом та їхнє пов'язання з злочинними елементами — саме й спонукали уряд та Конгрес мерщій перевести закон, який брав би в опіку бодай фонди, складені з робітничих членських внесків і призначені для суспільної допомоги членам спілок, — щоб несовісні одиниці з керівництва спілками не зловживали ними для власних цілей. Яка трудна й складна, інколи у практиці просто непосильна боротьба з отакими злочинними елементами в юніях, вказує яскраво факт, що хоч Джім Гоффа став у широкій опінії наче символом зіпсуття в зорганізованому робітничому русі, проте він таки був обраний і урядує, як президент півторамільйонової робітничої спілки щоферів. І тоді, коли найвище керівництво робітничого руху — Генеральна Рада Американської Федерації Праці й Конгресу Індустріяльних Організацій теж бореться проти зловживань у спілках і в цій боротьбі м. ін. викинула й оце Міжнародне братство щоферів, проте вона боїться, щоб загострене законодавство не спутало незалежности робітничих спілок. Але „право на працю" і „право на боротьбу за покращання умовин праці" — це такі широкі поняття, що в них вміщаються і пропагатори концепції, що всі працюючі люди обов'язково примусово, мусять належати до спілок, і прихильники ідеї добровільної приналежности до спілок та охорони не-членів спілок проти будь-якого покривдження. Існує також цілий вахляр поглядів на структуру робітничих спілок та права й обов'язки їх членства і їхнього проводу. Наприклад, сен. В. Ф. Новленд найбільше бореться за таємність голосування у виборі всіх юнійних урядовців та за примус юній звітувати про всі свої фонди — проти чого рішуче протестують всі нинішні робітничі організації.

Господарська рецесія, що почалася від осени минулого року, поставила руба проблему платень і цін, найтісніше пов'язану з небезпекою інфляції. Кожний робітник хоче вищої заробітної платні. Але економісти вказують на небезпеку ліцитації між цінами та платнями і вважають, що краще знижувати ціни, ніж підвищувати винагороду. Однак, в країні вільної економіки неможливо регулювати ціни згори, а дорожнеча штовхає робітничі спілки до чимраз більших вимог. Виповідження колективних договорів праці, які кінчаються з кінцем цього місяця в усіх трьох великих центрах автомобільного промислу — Форда, Дженерал Моторс і Крайслера — та боротьба за їх продовження чи зміну в більшу користь робітників — це найактуальніше нині питання в американському світі праці, бо відносини праці в автомобільному промислі міродайні для всього важкого промислу в Америці.

Українська громада в ЗДА належить у своїй масі до світу працюючих. Тому вона хоче найкращого робітничого законодавства. Але вона повинна більше цікавитися спілковими робітничими справами, щоб мати на них безпосередній вплив.

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

ТРАГІЧНА МІСТЕРІЯ КВІТНЕВОЇ НОЧІ

В самому осередку торговельної дільниці Вашингтону, на 10-ій вулиці, між вулицями „Е" і „Ф", стоїть червоний триповерховий будинок, старого стилю і понад столітнього віку. Біля нього, на південь, зноситься вгору чи не десятиповерховий модерний будинок електричної компанії, а на північ темний, безвіконний мур кінотеатру, понурий, брудний, переривний великими реклямовими афішами.

Малий цегляний будинок, придушений високими сусідами, скромно ховається від очей прохожих. А проте, він — на другому місці щодо числа відвідувачів-туристів у цілій столиці, дармащо вступ до нього, незвично як на Америку, коштує гроші. Особливо великий наплив відвідувачів у квітні: бо в тому місяці, дев'ятдесят три роки тому, сталася в ньому найтрагічніша в цій країні історична подія.

В той час у цегляному будинку приміщувався т. зв. Фордів Театр. Тепер офіційна таблиця при вході називає його „Музей Линколна", але всередині залишився вид театральної залі — без крісел, з правого боку, одна над одною дві льожі. Горішня прикрашена важкими оксамитними завісами, і балькон її вкритий американським прапором з портрета Джорджа Вашингтона посередині. Від підніжжя льожі, впоперек цілої сцени, ведуть чорною барвою позначені сліди взутих ніг. Це — сліди вбивника-атентатчика. У прикрашеній льожі 14-го квітня 1865 року він убив Президента ЗДА, Абрагама Линколна.

Того вечора на сцені театру йшла комедія „Наш американський кузен". Була вона не надто блискуча, але легка й доволі весела. Це була сатира на молодого американця, що приїхав з візитою до своїх кузенів в Англії. Написав її англійський автор, який сам уважав її не відповідною для англійської публіки і послав шукати щастя в Америці.

Президент Линколн любив театральне мистецтво і сам був талановитим оповідачем комічних історій. Останні роки не давали йому ні часу, ні настрою відвідувати театр. Линколн був змучений докраю. Фізично й психічно. Як тільки став він президентом, вибухнула трагічна, братовбивча війна між Північчю і Півднем Американської Унії. Линколн відчував на собі тягар відповідальности за її початок і за її вислід. У рядах власної Республіканської партії проти нього росла опозиція. Влітї 1864 року, коли партії вибирали кандидатів на президентські вибори, він вагався кандидувати, бо бачив слабину своєї позиції. Його історична велич і його бажання зберегти цілість Унії не знаходили ще повного зрозуміння навіть серед своїх. Але, в почутті відповідальности за почате діло, він погодився кандидувати, і нарід зробив його Президентом удруге. Але це не покінчило його турбот: Конгрес з більшістю партійних радикалів не пішов за своїм Президентом у найістотнішій для нього справі: в реконструкції розбитої єдности країни в дусі злагоди, вибачення і співпраці. Проти його волі, Конгрес прийняв закон Вейд-Дейвіса про безоглядну для Півдня політику на випадок виграної війни. І так мало прихильного відгомону знайшли його шляхетні слова з другої інавгураційної промови 4-го березня 1865 року. А Південь бачив у ньому невмолимого ворога. Слухи про підготовлюваний на нього атентат повторялись раз-у-раз, і ще за десять днів до смерти Линколн бачив у сні вбитого Президента. Ще й родинні труднощі з амбітною ревнивою й нервовою дружиною мусіли впливати пригноблюючо за Линколна.

Але в останні дні здавалося, що сонце веселіше засвітило на Линколновому небі. Генерал Лі, головнокомандувач Південної Армії, піддався генералові Грентові в Апоматоксі 9-го квітня, і тільки рештки конфедератської армії ставили незорганізований спротив тут і там. Президент рішив відпочити один вечір, присвятити його дружині і театрові. Ще того дня сказав він дружині: „Ми обоє мали важке життя в останньому часі... стараймося погідніше дивитись у майбутнє..." Снували пляни про спокійне життя в Іллінойсі після закінчення президентського уряду, обговорювали своє матеріяльне положення...

День був рухливий, як кожний робочий будень. З ранку приймав Президент відвідувачів, вислухував критику, прохання про посади... Відбув важливе засідання кабінету, на якому генерал Ґрент складав звіт з перемоги; двічі їздив до департаменту війни довідатись, чи прийшли відомості від генерала Шермана про остаточну ліквідацію фронту... знову приймав урядовців і відвідувачів, писав і відписував листи, урядував... Ще добре було б скликати нараду на ніч, але не хотілось ламати обіцянки, даної дружині...

Була восьма година вечора, коли Абрагам і Мері могли сісти в повіз; по дорозі мали вступити ще до дому сенатора Гарріса, щоб забрати запрошених гостей — молоденьку дочку сенатора і її нареченого майора Ратборна. Цілий день була гарна весняна погода. Але вечір окутався мрякою, крізь яку тьмяно майоріли газові світла. Почалася ніч, яку в повістях вибирають на злочин... І в цю ніч готувався злочин.

В наріжному домі на 9-ій вулиці, недалеко Фордового Театру, де йшла вистава, чотири таємничі постаті тихо радились над столом. Їхнім провідником був Джан Вілкес Бут, актор, атлет, стрілець, романтик, підбивач жіночих сердець, завзятий південник-сепаратист. Віддавна снував він пляни схопити Президента, щоб шантажувати північні стейти, але не вдавалося. Тепер постановив убити ненависного переможця, хоч в тому пляні не мав уже багатьох прихильників; тільки чотирьох їх було тут, усі призначені на вбивників: сам Бут — Президента, решта віцепрезидента Джансона, секретаря стейту Севола і генерала Грента. Ще декілька були готові помогти втікачам. Бут вірив у доцільність свого атентату, мріяв стати героєм.

Президент і його гості, після стихійної овації публіки, сиділи в затишній льожі над сценою і слухали веселі діялоги комедії. Линколн сидів у кріслі-гойдалці, з лівого боку біля нього Мері Линколн, а під правою стіною — пара наречених. Линколн, — схилившись до дружини, тримав її ніжно за руку. Йшов третій акт...

Перед дверима президентської льожі мав стояти дижурний старшина охорони. Доля хотіла, що черга припала на найменш відповідну людину, жовніра, не раз караного за недбайливу службу, любителя забав та чарки. Йому нудно було стояти на коридорі, то чому — подумав він — не відійти на хвилину, коли внизу біля театру є милий ресторанчик? Туди він й пішов...

А в той час темним бічним коридором скрадався атентатчик. В одній руці у нього був револьвер, у другій стилет... Тихенько відкрив двері президентської льожі... Публіка почула стріл, але не бачила, як Линколн похилився в своєму кріслі. Не бачила, як майор Ратборн кинувся на напасника, як упав під ударами стилета. Тільки бачила, як із президентової льожі вискочив на сцену напасник. Бачила іронію долі, хоч ще її не розуміла: Бут, сепаратист з Півдня, вискакуючи з льожі, зачепив за прапор Унії, впав і зломив ногу. І це бачила публіка, як перебігав він сцену, чула, як крикнув щось, деякі кажуть, що це було „Так завжди тиранам!", що було моттом Вірджінії. І тільки тоді здивована публіка почула крик жаху з президентової льожі, і зрозуміла, що сталося. Була 10.15 година ночі. Для Абрагама Линколна почалася вічна ніч, хоч ще жив він декілька годин. Помер о год. 7.22 ранку наступного дня в домі кравця навпроти театру...

Вбивник, хоч із зламаною ногою, добіг до коня, що стояв в алеї за театром, і за 15 хвилин був уже в Мериленді, за мостом. В коршмі місис Серрат знайшов першу поміч... За те ця жінка згинула пізніше повішена. Лікар, що зложив йому ногу, пізніше дістав присуд досмертної тюрми. Бут утікав лісами й багнами. Думав про себе, що стане героєм, але скоро розчарувався: самі прихильники південної сепарації, приятелі, на яких покладався, називали його душогубом і не хотіли йому помогти. Але він втікав далі, перейшов Потомак і загнався далеко у Вірджінію. Там біля Фронт Роял, у фармерській стодолі, 20-го квітня оточила його погоня. Згинув від стрілу в запаленій стодолі. Не дожив засуду і смерти з своїми чотирма товаришами на шибениці. І не діждав засуду історії за свій вчинок. Не знав, що вбив того, хто був найласкавіший для Півдня у своїх плянах, що не кари й помсти шукав, а повороту до нормалізації. Зате новий президент Джансон, що йшов Линколновими слідами, був суджений Сенатом, як єдиний досі президент, і тільки одним голосом врятувався від засуду. Реконструкція була важка для Півдня, бо той, хто хотів братерської відновли Унії, згинув з руки шаленого сина Півдня.

юст

Мирослав Прокоп

НОВИЙ ЕТАП ТРАДИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МОСКВИ І УКРАЇНА

Це є п'ята з циклу восьми статтей, що є спробою дати огляд сучасної політики Москви у відношенні до України та оцінку положення на українських землях і завдань еміграції.

З'ясовані досі елементи політики Москви в Україні вказують на великі труднощі, з якими зустрічається сьогодні визвольна боротьба українського народу. Паралельно, однак, з тим ідуть також шанси цієї боротьби. Вони випливають передусім з самої сили української нації та з її об'єктивних спроможностей боротися за незалежність.

Елементи сили української нації та її визвольної боротьби

Першим показником сили української нації є факт, що вона існує, як окрема національно-політична одиниця, що живою в народі залишилась ідея культурно-політичної окремішности та ідея державної незалежности і що за здійснення тих ідеалів український народ веде боротьбу. По сорока роках політики большевицької Москви, спрямованої на постійне духове пустошення України та перетворення її в провінцію імперії, — це є велике досягнення українського народу.

Серед деяких кол на Заході, а подекуди й серед української еміграції, можна почути скептицизм щодо такої оцінки. Звичайно він має своє джерело в побоюваннях, що власне безоглядна політики Москви завдала серйозних ударів самій ідеї державної незалежности і послабила віру українських народних мас у можливість її здійснити.

Ми не поділяємо таких побоювань, хоч, звичайно, не збираємось применшувати існуючих труднощів і небезпек. Про них була мова в попередніх статтях.

1. Поперше, проти згаданого щойно скептицизму рішуче заперечує весь історичний досвід українського народу. Майже з небуття, по півторасторічній бездержавності, піднявся український народ у 1917 році вже в перших днях революції. У 20-их роках нашого сторіччя українська нація виявила велику динаміку політичного й культурного росту, що його Москва загальмувала тільки хвилею безоглядного терору. Одержані тоді удари не перешкодили українському народові організувати власні сили спротиву під час другої світової війни і виявити себе перед світом як самостійний політичний фактор між гітлерівським молотом і большевицьким ковадлом.

2. Не зважаючи на всі втрати, український народ здобув в другій світовій війні також чималі досягнення. Ось деякі з них:

а. Ведена в роках війни і кілька років по її закінченні організована революційна боротьба, зокрема, боротьба УПА, мала величезний відгук серед всього українського народу, а також серед чужинців. Вистачить прочитати спомини чужинців, які побували в совєтських концентраційних таборах і мали нагоду зустрічатися з колишніми вояками УПА чи членами ОУН, щоб зрозуміти, яке історичне значення мали ці організовані дії для поширення ідеї активної визвольної боротьби серед українського народу та інших народів СССР. Правда, Москві вдалось завдати серйозних ударів організованому визвольному рухові, але його ідейного впливу на народ вона не зліквідувала.

б. Не меншого значення є факт перемішання українського населення в результаті приєднання до УССР західних областей, не кажучи вже про вагу цього для оборони постуляту соборности українських земель у вільній українській державі. Правда, таким чином немає сьогодні ні клаптика української території, що знаходився б у вільних політичних умовах, але це сильно рівноважиться фактом спільного перебування українців в одній формально українській державі, взаємним відділовуванням та спільною боротьбою давніше роз'єднаних частин нашого народу.

в. Присутність України в Об'єднаних Націях є дальшим досягненням українського народу, дармащо делеґація УССР репрезентує не вільну, але поневолену українську державу, та не віддзеркалює інтересів українського народу.

3. Досягненням українського народу в періоді комуністичного поневолення є зміни в соціяльній структурі української нації. Вони здобуті величезними жертвами українського народу, в умовах безоглядних, накинених Москвою большевицьких експериментів, але їх значення в боротьбі народу за повну державну незалежність — безперечне. Україна — це сьогодні не виключно селянська, але модерно розвинена нація. За даними статистичного збірника „Народне господарство Української РСР" (Київ 1957), Україна мала в 1956 році 24.6 млн., або 60.7 відсотків сільського і 15.9 млн., або 39.3 міського населення. Це великий поступ в порівнянні з 1913 роком, коли 80.7% мешканців України жили по селах, а міста України були опановані майже виключно чужинецьким елементом. Відповідно до того в 1955 році було в Україні 8.7 млн. робітників та службовців і 414 тисяч спеціялістів з високою або середньою освітою (без військовослужбовців), в тому числі 96.8 тис інженерів, 28.8 тис агрономів, зоотехніків, ветеринарів та лісників і 58.7 тис. лікарів. Таким чином у кількості фахової інтелігенції Україна перевищує старі й численні нації європейського Заходу. Це саме можна сказати про розбудову української вугільної, залізовидобувної і металообробної промисловости, в продукції електроенергії і ін.

Безперечно, всі ці досягнення українського народу не обертаються тільки на його користь. Попередньо було сказано вже про колоніяльний визиск України Москвою і про те, яку велику кількість серед провідних кадрів інтелігенції УССР творять росіяни. Проте, ці досягнення є досягненнями українського народу. В їх світлі недвозначно видно, що те, чого сьогодні єдино бракує українській нації — це політичної волі, тобто справжньої державної незалежности. Важко подумати, щоб того не усвідомлювали наші брати на українських землях, зокрема, фахові кадри української інтелігенції. Історія колоніяльних народів вчить, що з ростом фахової інтелігенції поневоленого народу завжди загострювались політичні конфлікти між ним і колонізаторами. Тільки вухо неосвіченого раба не чує брязкоту кайданів. Є щораз більше доказів на те, що ця правда усвідомлюється серед широких кол української суспільности, чимраз голосніше піднімаються там голоси за політичну і соціяльну свободу української нації, за справжню державну незалежність.

4. Таким чином приходимо до питання широкого фронту визвольної боротьби українського народу, що є найважливішим елементом сили нашої визвольної справи. При тому йде про боротьбу наскрізь політичну, хоч ведену у різних формах, під різними гаслами та на різних відтинках, отже в культурі в науці, в церкві, в господарстві, в шкільництві, у видавництвах, в організаціях молоді, в професійних спілках і ін., отже у так званому леґальному секторі.

Ось деякі приклади цієї боротьби:

а. Українські письменники, дослідники, діячі культури й читачі домагаються більшої свободи діяльности, зокрема, в студіях минулого України, боронять прав української мови в літературі і в щоденному житті, вимагають нових журналів і збільшення тиражу існуючих, домагаються, щоб прислані в Україну чужинецькі наставники вивчали українську мову, щоб були реабілітовані знищені в 30-их роках діячі української культури і щоб були дозволені їхні твори.

б. Ведеться боротьба за те, щоб у високих школах студенти мали підручники українською мовою і щоб цією мовою викладалося всі дисципліни.

в. Є частинний спротив атеїстичній пропаґанді і є познаки звороту до Церкви навіть серед членів партії і комсомолу.

г. Піднімаються також домагання, щоб українські шахтарі були забезпечені вугіллям, яке самі добувають, щоб Україна одержувала кошти на житлобудівництво пропорційно до того, що одержує Москва, щоб українці користали з плодів багатої української землі.

ґ. Є численні голоси за те, щоб Україні дозволено хоч трохи вільний зв'язок з закордоном, щоб можна було виписувати закордонні газети, щоб дозволено відвідувати чужі краї та пізнавати їх культуру.

Такі і їм подібні домагання не поодинокі. Вони дістаються на сторінки совєтської преси, значить, рахуючись з їх масовістю, Москва дозволяє їх частинно публікувати. Правда, все це, по суті, нічого більше, як домагання культурної автономії і боротьба проти економічної експлуатації. На перший погляд, такі домагання звучать навіть дивно, як засіб боротьби в ру-

(Продовження на стор. 3-ій)

Ол. Бабій

ОСИП ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ

(В сімдесяті роковини смерти поета)

(3)

А в однім вірші поет такими словами виявив свою тугу за волею і за Буковиною:

„Ой, вийду я з хати, та й стану гадати:
— Коби то не зброя, не білі кабати,
Ой, тож бим полетів, як куля, як кріс
Дем орлом родився, дем соколом зріс
Ходив я далеко, далеко у світ
Підгір'я шукати. Підгір'я там ніт".

Шукаючи способу покинути австрійську військову службу, Федькович не раз навіть хотів утікати до Сербії, щоб вступити до сербської армії, або виїхати шукати хліба аж в Еспанії, а врешті думав навіть ходити з лірою по Україні і співати людям свої народні пісні. Пізніше, живучи у Львові, він купив собі аж дві ліри, навчився на них грати, і просив свого приятеля Джулинського, що жив у Цюріху, щоб переслав йому третю ліру аж зі Швайцарії.

В 1863-ому році Федьковичеві вдалося дістати звільнення від військової служби, він написав просьбу до австрійського цісаря, щоб йому підвищили рангу офіцера на оберляйтенанта і дали офіцерську пенсію. Діставши право на пенсію, Федькович виїхав до родини в Путилові, а по короткім часі замешкав у Чернівцях, де зголосив офіціяльно в уряді, що виступає з римо-католицької парафії і вступає до української православної парафії.

Виступивши з австрійського війська, Федькович мав 26 років. Він жив у Чернівцях, укритий славою офіцера, що брав участь у восиному поході, і почав здобувати славу поета. Він будив заінтересування жінок своєю особою, і сам прагнув жіночого товариства, забав і кохання. І на одній забаві поет познайомився з молодою панною, Емілією Марошані, яку покохав першою, щирою, палкою любовю.

Емілія Марошані походила з напіврумунської, напівукраїнської родини. Вона була гарна, освічена, дотепна, говорила дуже добре по-німецьки, і вчилась французької мови в учительки Антоніни Уруської.

Федькович бачив у ній свій ідеал, утілення всіх жіночих чеснот і краси, писав до неї не лише листи, але й любовні вірші в німецькій мові.

Емілія Марошані якийсь час любила молодого поета, їздила з ним на прогулянки в гори і, стоючи на скелі над Черемошем, співала румунські пісні. В р. 1861 в однім листі вона переслала Федьковичеві дубовий листок, як талізман, і, подякувавши за любовний вірш, називала себе вірною його приятелькою. Але та вірність була слаба, бо Федькович скоро довідався, що Емілія приятелює з одним багатим лікарем, ще й обмовляє його. Федькович, розчарувавшись у тій панні, зірвав з нею всякі зв'язки, і в листі до Костя Горбаля писав: „Про Емілію Марошані і не згадуйте мені, бо вона не варта того. Вона була пльотка і буде пльотка".

Поет, видно, не трактував любовних справ надто трагічно і про свої зв'язки, знайомства з жінками писав і говорив з гумором. Ще тоді, як Федькович лише покинув військову службу, він писав до Кобилянського: „Як я вернуся на Буковину, то може собі де по бабі знайдемо, ти собі знайдеш яку люту, а я собі знайду біснувату бабу, і поженимось у добрий час".

Погнівавшись з Емілією Марошані, поет закохався в попівну Павліну Волянську, а коли й та покинула його не сумував довго, жив буйно і весело, і в листі до Танячкевича писав:

„А я гуляю аж дрантя летить. А що вже молодички пишні, у нас їх не перечислити і не перемалювати".

З Чернівець перенісся Федькович до Сторонця Путилівського. У нього вже тоді народилась якась нехіть до життя в місті, і він писав 1863 року до Кобилянського: „Хочу втекти від панів до простолюддя".

Колишній офіцер переодягнувся в гуцульський стрій і жив так, як живуть гуцули. Він помагав матері в господарстві, в неділю ходив до церкви, помагав дякові співати, читати „апостола", а мав такий сильний голос і співав так голосно, що вікна в церкві дзвеніли і з його гуцульської вишиваної сорочки відлітали ґудзики.

В тім часі поет був релігійний, дуже шанував духовенство, і, коли зустрічав священика, то низько вклонявся йому та цілував його руку, так, як цілували руки священиків усі селяни. Листи до приятелів починав словами: „Слава Ісусу Христу".

Поет ходив на гуцульські забави, весілля, витанцьовував із гуцулками так, як інші леґіні.

Селяни полюбили Федьковича і 1866 року вибрали його війтом. Під час виборів він кандидував на посла до парляменту, але не був вибраний.

В р. 1869 шкільна влада іменувала Федьковича повітовим інспектором шкільництва. Він організував школи, скликав учительські конференції, писав рапорти до вищої влади про стан шкільництва, і для підвищення рівня навчання в школах зладив „Буквар" живою народною мовою. Через те, що правопис того „Букваря" був фонетичний, а зміст український, москвофільська консисторія і шкільна влада не затвердили того, зате міністерство освіти затвердило „Співаник", що його Федькович написав для шкільної молоді.

Пляни Федьковича в справі шкільництва були широкі, і в них він виявив великий розмах своєї праці. Він задумував написати для шкіл нові підручники з усіх предметів, навіть збирався написати „Історію Руси" і перекласти й перевидати Біблію, але по двох роках праці сам зрікся становища інспектора.

В році 1864-му на Буковині і в Галичині між дідичами й селянами розгорілась завзята боротьба за т. зв. „рустикальні ґрунти". Та боротьба доьела до численних (понад 30,000) судових процесів, які називались „сервітутовими", бо були то процеси за ліси й пасовиська, що їх по скасуванні панщини дідичі залишили собі, як „сервітути", а селяни стояли на становищі, що ті ліси й пасовиська правно належать їм.

Боротьба за „сервітути" в деяких околицях була така гостра, що прибрала форму повстання, яке нагадувало повстання селян під проводом Кобилиці, і тому австрійська влада два рази посилала на Буковину каральні військові відділи.

Селяни Довгопільської округи вибрали Федьковича представником і оборонцем 22-ох сіл у тій боротьбі з дідичами за землю.

Поет, як представник селянства виявив тоді багатосторонність своїх здібностей, велику любов до народу надзвичайну енергію й силу волі. Два роки Федькович ходив, їздив, конферував то з представниками влади, то з дідичами, то з селянами їздив на авдієнцію до губернатора Буковини, писав безліч просьб, скарг, протоколів, петицій, погрожував дідичам і старості, що поїде у Відень до цісаря й докаже, що дідичі підкупили комісію в сервітутових справах. Дідичі поширювали про Федьковича різні плітки, інтриґували, а деякі продали свої ліси жидам, щоб не дати їх селянам. Два рази Федькович програв сервітутовий процес, а третій раз — з поміччю приятелів, послів до сойму — виграв і здобув ліси й пасовиська для селян двадцяти двох буковинських сіл.

Під час тієї завзятої боротьби за „сервітути" люди бачили не раз, як навіть у бурю, в сніг, у сльоту чи в студені зимові дні Юрій Федькович їхав на драбинчастім возі, або в гуцульськім строю, з топірцем у руці йшов пішки гірською, лісовою стежкою до містечка на якісь наради, засідання боронити право українських селян.

Ярослав Падох

ГРИГОРІЙ ГЕРМАН

(В перші роковини смерти головного секретаря УНС.

Хоч яка спізнена весна цього року, хоч цілий квітень пройшов серед снігів і північних ледяних вітрів, природа чимраз голосніше домагається свого. Бруньками вкриваються дерева, яскравою зеленю проростають травники. Тендітною весняною муравою вперше покрилася також самітня могила на кальварійському цвинтарі біля Ню Йорку, могила, що поміщає в собі тлінні останки недавнього головного секретаря Українського Народного Союзу, бл. п. Григорія Германа. Нова весна нагадує попередні весни, а з ними незабутню людину, що саме в розцвіті минулої весни, 5 травня 1957 року, відійшла з цього світу там, де немає ні болізни, ні печалі. Весна приносить нову обнову природи, нове буйне життя й контраст між її буйністю й згадками про невідкличну втрату вартісної людини робить ці спомини тим важчими й тим прикрішими.

В нерозривну цілість зв'язалися в особі бл. п. Г. Германа дві групи української громади на цій американській землі: народжені на Україні й ті, що прийшли на світ на Вашингтоновій землі. Народжений на Україні й проживши там сім перших років, він так суцільно пов'язався з тут народженим поколінням, що і його уважали й він сам зачисляв себе до того власне покоління. Тільки бездоганна й на диво чиста літературна українська мова говорили великим голосом про те, що він виніс її з українського материка й що вживав її від народження.

Прийшов Г. Герман на світ 11 серпня 1895 р. в Мостах Великих, жовківського повіту. Його батько Петро й мати Матрона з роду Сенютів швидко виїхали за море, щоб тут здобути кращі життєві умови може не стільки для себе, як для своїх дітей, найстаршим поміж якими був син Григорій. Батькові судилася важка й така типова для наших ранніх імігрантів доля копальняного робітника в гірничій Пенсилвенії, зате дітям вже послався легший шлях у життя. Григорій, обдарований здібністю ума, обов'язковістю та типово хліборобською працьовитістю, йшов легко по щаблях шкілярської і студентської драбини, тільки перша світова війна перешкодила йому на пару років у свій час покінчити університетські студії. Повернувшись з війни, яку відбув в Европі, зі ступнем капітана, бл. п. Г. Герман назад сів на студентську лавку й студіюючи в Лафает Каледжі в Істон, Па. та в славнім Колумбійськім Університеті, здобув у 1921 р. бакалярський, а в 1925 магістерський дипломи й звання учителя середньої школи. Зразу, після повороту з війни, він працював у Ветеранському бюрі в Ню Йорку, а згодом почав учити й впродовж 25 років учив німецької мови американську молодь середніх шкіл. Щойно вибір на відповідальне становище головного секретаря УНСоюзу в 1950 р. вимагав покинути школу й перенестися з близької Пенсилвенії до нюджерзького стейту. Тут осів він з родиною у гарній підміській оселі Мейвуд і жив там аж до останніх днів своєї життєвої мандрівки.

Рівно рік тому, в неділю 5 травня 1957 р., закінчився життєвий шлях Григорія Германа. Закінчився неждано, без ніяких попереджень, без поважнішої недуги й дуже дуже заскоро. Ще два дні перед смертю Покійний працював у головній канцелярії УНСоюзу. Закінчивши працю в п'ятницю, він, як звичайно, забрав зі собою чимало листів, що ждали відповіді, та інших паперів, щоб продовжувати незакінчену роботу дома. Але вже дивна втома, а може й передчуття близького кінця супроводжали його цілу п'ятницю і решту кінцевих днів тижня. Ранком в канцелярії жалувався на дивну втому. Коли згодом приїхав додому, то був понад звичайну міру втомлений. Розповідає його дружина, що коли малярі, які малювали його хату, умовлялися на пізніше, він сказав їм якось дивно загадково: як прийдете, мене тут не буде, я вибираюся звідсіль... І був дуже не-свій при тому, додає пані Анна Герман.

О п'ятій годині після полудня помер Григорій Герман по дорозі до шпиталю на вилив крови до мозку на своєму 62-ому році життя. Помер багато - багато заскоро. Адже ж ще стільки сили й життєздатности було в нього в хвилі смерти. Адже ж його родина зберігала традиції довговічности. Мати померла шість років перед ним на своєму 74-му році життя, а батько живе досі й зберігає повну працездатність на своєму 88 році.

Похоронили Г. Германа в ясну соняшну днину в середу 8 травня 1957 р. Відпровадила його в останню дорогу численна громада його приятелів і представники майже всіх українських центральних установ. Осталися осиротені по своїм мужеві, батькові, синові і братові вдова Анна, з заслуженого на цій землі роду Юрчаків, доні Анна-Марія і Катерина, син Григорій мол., батько Петро, сестра Катерина Лукач та брат Дмитро. Осталася також в глибокому смутку вся широка союзова родина Покійного, а зокрема тих п'ятсот відділових секретарів, яким він був завжди готовим до помочі приятелем. Осталися також у не меншім смутку його урядовці з головної канцелярії, які не тільки шанували Покійного, але також його дуже любили за його приступність, добрячість, вирозумілість та все погідний настрій.

На союзовій роботі.

Від ранніх років життя бл. п. Г. Герман працював не тільки для себе й родини, але також для своєї ширшої родини: української громади в цім краю. Давні піонери нашого громадського життя, які будували нашу заморську Україну, знають й розказують про те, як бл. п. Г. Герман був лідером нечисленної в той час студентської молоді, згуртованої в Українській Студентській Громаді. На поминках по Покійному розказував головний предсідник УНСоюзу п. Д. Галичин, як то він у році 1923 привіз бл. п. Г. Германові подяку від українських студентів з Відня за щедру допомогу, яку він для них зорганізував в Америці. Був Покійний основником і першим головою впродовж повних семи років ОДВУ, яке зорганізовано в 1931 р. для допомоги збройній боротьбі ОУН в Галичині з польським окупантом.

Але головною ділянкою громадської активности Покійного був усе УНСоюз. Його членом став він вже раннього 1911 р. Секретарем одного з його відділів в 1915 р., а там з 1937 р. повних 13 років був першим заступником головного предсідника, а з того часу до смерти головним секретарем цієї великої установи. 20 повних років провів Покійний на праці в екзекутиві УНСоюзу, членом якого він був 46 років. За довгий час він зжився зі своєю установою і став її невідлучною частиною.

Та й чи дивуватися тому? Адже ж не тільки бл. п. Г. Герман був тісно пов'язаний з УНСоюзом. Вся його родина це типова союзова родина. Тільки подумати, що його батько, Петро Герман який саме закінчив 88 рік життя, вже сорок шостий рік виконує відповідальний уряд секретаря 99 відділу УНСоюзу! Половина століття на союзовій праці не втомила його до того ще в такому глибокому віці. Чи не випадок, що син такого батька став одним з провідників великого Союзу? Працьовитий уряд секретаря 395 відділу УНСоюзу сповняє від довгих років дружина бл. п. Г. Германа, п-і Анна Герман. Такий самий уряд виконує віддавна також рідна сестра Покійного п-і Катерина Лукач, як секретарка 282 відділу. Як же відрадно було минулого тижня, на стейтовій передконвенційній нараді делеґатів в Нюарку вітати приявну там делеґатку на конвенцію, вдову по бл. п. Г. Германові, п. Анну Герман й то з її сином. Оце вона вже підготовує третє покоління родини Германів на вірну службу УНСоюзові! Варто при цьому пригадати, що батько п-і Германової, бл. п. Микола Юрчак, був відомим в Америці громадським діячем і першим дяковчителем парафії св. Юрія в Ню Йорку, ще за часів, коли вона примі щувалася на 20-ій вулиці.

Уже проходить рік від передчасної смерти сл. п. Григорія Германа, одного з передових архітектів і будівничих Українського Народного Союзу та квітучої сьогодні Американської України. Свій піонерський труд доніс Григорій Герман до самої домовини Він і з того світу стане прикладом новим поколінням союзових робітників, що приходять на зміну, й завжди закликатиме їх зберігати вірність своїй громаді та її традиціям у всіх умовах і все життя.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

З наших буднів

УРОЖАЙ В МІСЯЦІ ТРАВНІ

Прийшов ґудовий місяць май і на нашому „давнтавні" аж зацвіло, зарясніло від афішок, що заповідають повінь концертів, равтів, виставок та інших ярмарків.

Почався той ґудовий місяць, як відомо, репрезентативним концертом нашого баритона Михайла Мінського в Карнеґі Голл. Сьогодні ж, в суботу 3-го травня, всі танцюємо на третьому Весняному Равті Мистців, які виміґрували цим разом із Народного Дому до кришталевих заль Сентрал Плаза на 2-ій Евеню.

Але тому, що Народний Дім винайняла на цей вечір американська богема з Ґрініґ Вілидж, то ці справи більше-менше вирівнюються.

А завтра, в неділю 4-го травня, заля Фешен Інституту буде свідком славного ювілею 30-літньої вірної служби Терпсихорі нашої примабалерини. Валентини Переяславець. Відбудеться ювілейний Балетний Вечір з багатою програмою, але афіша й оголошення так хитро зредаґовані, що не знати, хто виконає ті всі прекрасні пункти програми? Дехто сподівається милої несподіванки, що виступить сама примабалерина. Ну, якось уже, з нетерпеливістю, діждемо святої неділі, а там — побачимо.

Наші малярі наперли суцільним фронтом на американські ґалерії: 3-го травня закінчиться виставка колеґи Божемського в Панорас ґалерії, але вже 4-го травня відкривається в Барбізан Плаза 4-та Річна Виставка Молодих Мистців, а 5-го травня виставка Якова Гніздовського, який покаже нам, що він робив два роки в Парижі, крім того, що одружився.

Субота, 10-го травня, це важлива дата, майже історична: в той день відбудеться в Ню Йорку 13-ий Весняний Літературно-Мистецький Ярмарок! На номер 13 голова нашого Клюбу, проф. Литвиненко, кладе особливий акцент: він каже, що „13-ка" це його щаслива цифра, тому і сподівається від цього Ярмарку дуже багато, а принаймні покриття коштів імпрези.

Шановні Читачі вже знають, що поважну частину ярмаркової програми виконають вилатні акторки з Филаделфії. І в зв'язку з тим деякі нюйоркчани питають: „Що воно таке твориться? То ж Филаделфія недавно „відвалила" свій власний Ярмарок і ще тепер висилає таку ліґову репрезентацію на наш! Хіба ж в нас немає власних виконавців?"

Що ж... Є факт, що столиця квейкрів не раз уже здоганяла і переганяла нашу Метрополію, наприклад у футболі. Зрештою, цим разом, ЛМКлюб у Ню Йорку хоче віддати заслужену шану Львівському Театрові і тому запрошує до участи таких зірок того Театру, як Лідію Черних Вісю Дичківну, Віру Левицьку і Лізу Шашарівську. Та ще й Наталію Андрусів з її срібним голосом!

Зазначаємо, що ворожа пропаґанда розсіває різні татарські вісті про участь Миколи Понеділка і мою в 13-му Ярмарку. Мовляв наші виступи обмежаться до того, що ми обидва станемо на дверях і будемо втискати бідним людям наші книжки: Понеділок свої „Вітаміни", а я — свого „Героя". Отже, не вірте шановні громадяни все те злобна видумка! Ми ніколи не відважилися б псувати бизнес рідному Клюбові та відстрашувати йому публіку! Хібащо Косаревич-Косаренко притаскає свого „Сфінкса"...

Ну, на тому, покищо, кінець, — досить тої аґітації і пропаґанди! „Дальший тяг наступить", як писали колись галицькі газети.

Ікер

НОВИЙ ЕТАП ТРАДИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МОСКВИ І УКРАЇНА

(Закінчення зі стор. 2-ої)

ках ніби „суверенної" і „державної" нації.

Але в тому власне їх найбільша сила: з одного боку ці домагання розкривають всі разючі протиріччя, які існують між большевицькою фасадою „суверенности" України і колоніяльним змістом, а з другого — вони апелюють до щоденних болячок пересічного громадянина, підхоплюються все ширшими колами суспільности і перетворюються в реальну програму боротьби. Їхнє спрямування справжня і нефальшована політична й державна незалежність української нації. Крім того, прямі гасла повної незалежности виявляються в підпільних формах боротьби. Обидві форми творять широкий фронт оборони і наступу народної стихії, що є основною силою української нації.

5. Елементами сили українського народу в його боротьбі за незалежність треба вважати також такі зовнішні чинники, як фронт визвольної боротьби інших поневолени Москвою народів, факт, що живемо в добі, коли національна ідея перемагає навіть серед найбільш занедбаних колоніяльних народів і ін. На ці чинники вкажемо в наступній статті.

Короткі Вісти

● У Південній Кореї відбудуться в найближчу п'ятницю парляментарні вибори. На 30 мільйонів населення право голосування мають 9,135,000. 83-літній президент Сингман Рі хоче здобути для своєї Ліберальної партії таку перемогу, щоб можна було перевести зміну конституції. Сингман Рі не хоче ніяк допустити, щоб теперішній його заступник, представник опозиції Джан Чанг в випадок його смерти став президентом Корейської республіки. Уряд Сингмана Рі обіцяв 200 тис. державних урядовців подвоїти платні, якщо Ліберальна партія переможе у виборах. Парлямент нараховує 233-х послів.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

Купуйте в підприємствах, що оголошуються у „СВОБОДІ"!